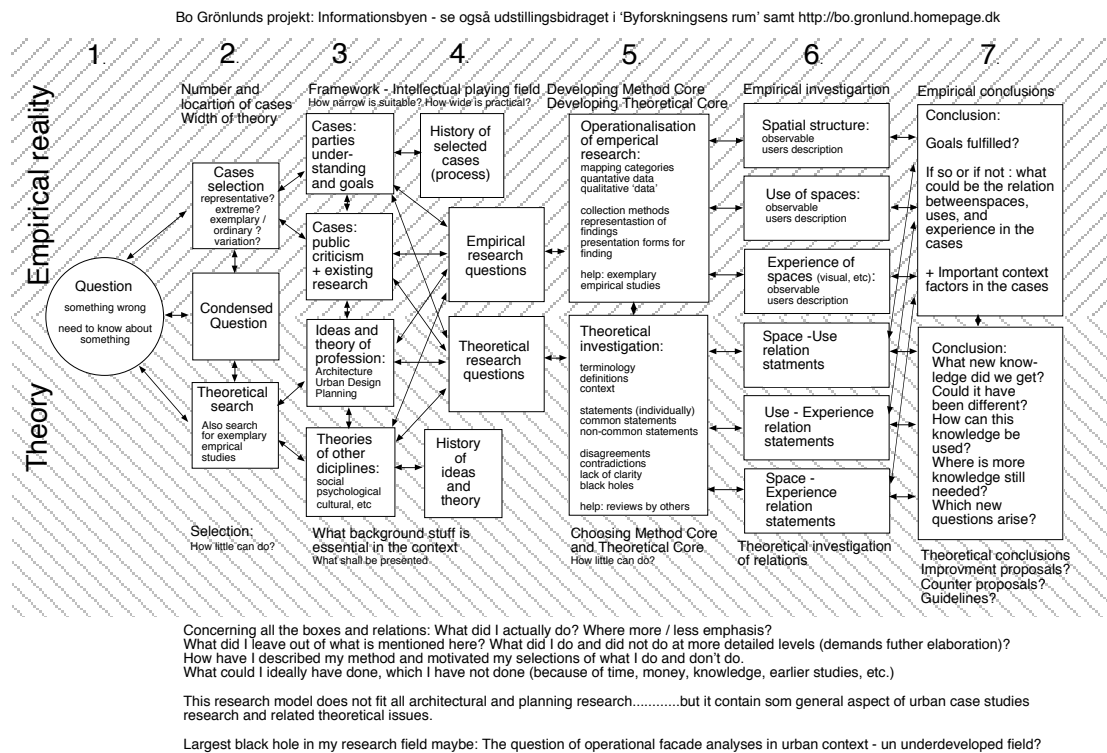

Bo Grönlund - Forskningsmetode:

Kommentarer til skema præsenteret på Gillelejeseminar, april 2003.

Vedlagte skema er et forsøg på at gøre en ideal fremstilling af min egen forskningsproces og de elementer der indgår. Det er forsøgt tegnet på en generel måde, som andre måske også kan bruge i hvert fald dele af.

Den øvre halvdel af skemaet vedrører empiriske studier af cases, den nedre halvdel teoretiske studier og overvejelser. Processen skrider i hovedtræk frem fra venstre mod højre, og med koblinger mellem teori og empiri hen ad vejen. Jeg tror dog ikke på at der findes enkle lineære forskningsprocesser, med mindre der er tale om gentagne rutineundersøgelser. Virkeligheden er dels mere rodet, dels vil der for nyskabende forskning være tale om behov af at vende tilbage til tidligere trin i flere omgange, forhåbentligt på et højere vidensniveau. Jo længere en forskningsproces trækker ud, jo flere nye forhold og jo mere ny viden vil det også være nødvendig at trække ind under vejs, hvis slutresultatet skal være 'up to date'.

Trin 1 FORSKNINGSSPØRGSMÅLET

Noget er forkert. Noget passer ikke. Der er brug for nogle svar som vi ikke har. Kort sagt, forskningen starter med et problem at et eller andet slags - **i mit tilfælde en kredsen om hvorvidt nybyggede bydele i vor tid kan blive urbane.**

Trin 2 VALG AF ANTAL OG STEDER FOR CASES SAMT INDKREDSNING AF TEORETISK INTERESSEFELT - hvor lidt er nok?

Hvilke case studies skal vælges? Skal de være repræsentative, eksemplariske, ekstreme, eller det normale? Hvilke variationer bør de valgte cases rumme, og hvilke

variationer bør holdes minimerede - set i forhold til problemstillingen? Hvis der vælges eksemplariske eller ekstreme cases, er der så brug for mere normale kontrolcases at sammenligne med?

I mit projekt om informationsbyen har jeg valgt 4 bybygningsmæssigt eksemplariske cases, arealmæssigt nogenlunde lige store, fra 1980-erne og 1990-erne i Danmark og Sverige, med variation i bebyggelsesprocent. De har nu været tilstrækkeligt færdige tilstrækkeligt længe til at en evaluering kan fortælle hvordan udfaldet blev.

Jeg arbejder ikke dybtgående og systematisk med andre cases som kontrolcases i dette projekt. Andre cases, som havde kunnet trækkes ind, kunne have været f.eks. ekstreme nye arbejdspladsområder og trafikknudepunkter, f.eks. forskerbyer og bebyggelse i og i tilknytning til lufthavne - eller store eksterne detailhandelskoncentrationer - og det kunne også have været nye bydele af samme størrelse fra samme tidsperiode, der kan betragtes som mere 'normale'. Et sted må man stoppe, men valget af cases kommer uundgåeligt til at påvirke, hvad der kan konkluderes til sidst.

Samtidig med overvejelse om valg af cases laves der en teoretisk afsøgning af det felt problemstillingen ligger indenfor. Søgningen omfatter også international litteratur og artikler samt kontakter til forskerkolleger i ind og udland om sagen. I søgningen kan man også lede efter eksemplariske casestudies som andre har lavet, for at lære af dem eller af aspekter af dem.

Forskningsspørgsmålet søges i denne fase samtidigt gjort så præcist, tydeligt og afgrænset som muligt.

Trin 3 og 4

RAMMERNE FOR PROJEKTET - DEN INTELLEKTUELLE SPILLEPLADE -
hvor snævert er passende - hvor bredt er praktisk håndterbart?

HVILKET BAGGRUNDSMATERIALE ER CENTRALT I SAMMENHÆNGEN -
hvilket baggrundsmateriale bør præsenteres?

De valgte cases beskrives mht. de involverede parter, disses målsætninger, kommentarer der er kommet fra kritikere (f.eks. arkitekturanmeldere) og evt. anden allerede eksisterende forskning om de pågældende cases, som andre har lavet eller er i gang med. Der søges både efter tilsyneladende væsentlige udsagn som de involverede parter, kritikere og forskere er enige i og der søges efter udsagn hvor der er divergenser. Begge typer af udsagn listes. Mulige indbyggede programatiske målkonflikter noteres også, hvis man bliver opmærksom på det, også selv om der ikke er uenighed.

Der tages kontakt direkte til involverede nøglepersoner og dokumenter indsamles, især dokumenter, der ikke er offentligt tilgængelige i bibliotekerne. Der laves bibliotekssøgninger om case-områderne, også i specielle relevante baser ud over de almindeligere biblioteker, herunder i lokale arkiver. Casenes udviklingshistorie beskrives som proces.

Parallelt hermed søges casenes idémæssige og teoretiske baggrund placeret og beskrevet i hovedtræk. I første omgang ses på idéer og teorier indenfor arkitektur, planlægning og 'urban design'. Dels kan der ses på det, som casene evt. eksplicit refererer til, dels på det 'der er oppe i tiden' i tidsskrifter og lign. i den tidsperiode casene 'er født i'.

Arkitektur- og planlægningsidéer og -teorier har sjældent et solidt eget videnskabeligt fundament. Der kan derfor evt. inddrages andre discipliner, sociologi, psykologi, kulturstudier, etc. Et kendskab til idehistorie og videnskabsteori kan bidrage til muligheden for at sortere i de mange forskellige mulige tilgange.

Herefter justeres og konkretiseres både de empiriske forskningsspørgsmål og de teoretiske. Der opstilles hypoteser og delhypoteser.

I projektet informationsbyen er indsamlet et stort materiale af plandokumenter og lign. fra caseområdernes tilblivelsesproces. Flere af de involverede parter er blevet interviewet, hvad der også har bragt mere materiale frem, der eller ikke ville have været tilgængeligt i biblioteker og arkiver. Tidsskrifter og lign. er gennemgået med henblik på forskellige kritikeres 'anmeldelser' af områderne, ligesom for at finde den teoretiske debat, der var oppe 'i tiden'. Der er også læst mere generel urbanteori og i projektet informationsbyen inddrages både socialpsykologi, kultursociologi og filosofi om rummet. Både de empiriske og teoretiske forskningsspørgsmål fokuseres på forholdet mellem byen rummelige struktur, byen af mennesker og byen af værker.

Trin 5

UDVIKLING OG VALG AF METODISK OG TEORETISK KERNE I PROJEKTET

For casestudierne udvikles operationelle empiriske undersøgelsesformer: kortlægningskategorier for henholdsvis kvantitative og kvalitative data, indsamlingsmetoder, repræsentationsmåder og præsentationsformer for data. Her kan man evt. lade sig inspirere af andre eksemplariske empiriske studier.

På den teoretiske side præciseres terminologi, definitioner og den kontekst som teoridiskussionen er placeret i. De påstande som er formuleret af andre end en selv i det indsamlede materiale vedrørende cases trækkes ud og grupperes i nogle hovedgrupper efter hvad udsagnene handler om. Det samme gøres for det mere generelle teoretiske stof, som projektet referer til.

Påstandene sorteres også efter dem, der er fælles for flere personer eller tekster, og påstande der ikke er fælles, dvs. unikke. Herefter gennemgås påstandene for at finde uenigheder, modsigelser, manglende intern konsistens, mangel på klarhed og evt. 'sorte huller' af manglende viden. Herefter sammenfattes hovedresultatet af den teoretiske undersøgelse.

Til den teoretiske gennemgang kan somme tider man have god hjælp af andres anmeldelser af de tekster man primært prøver at forholde sig til.

Også på dette trin er nyttigt gentagne gange at tage stilling til hvor lidt undersøgelsen rimeligvis kan 'klare' sig med, således at projektet fortsat er gennemførligt.

I projektet informationsbyen bliver nogle af de vigtigste empiriske kategorier: det axiale kort (space syntax analyse), mennesker i bevægelse, menneskers ophold, funktionsblanding (registrering af virksomheder ud over boliger), arkitektonisk variation....Andre forskere har lavet interviewundersøgelse i flere af områderne - disse inddrages også.

Teoretisk undersøges urbanitetsbegrebet, og det søges præciseret hvori kernen i det urbane består. Nogle af de forskere der refereres til er Richard Sennett, Henri Lefebvre, Johan Asplund, William Whyte og Bill Hillier.

Trin 6

EGEN EMPIRISK UNDERSØGELSE

EGEN TEORETISK UNDERSØGELSE AF MULIGE RELATIONER MELLEM FORSKELLIGE ASPEKTER, DIMENSIONER, ETC.

Empiriske undersøgelser af byer og bygninger indenfor institut 3 fagområde må sætte fokus på beskrivelse af den rumlige struktur og brugen af rum 'i virkeligheden'. Men også oplevelsen af og i rum må indgå, som noget der er fælles for al arkitekturforskning. For både den rumlige struktur, brugen af rum og oplevelsen kan man arbejde med to forskellige empiriske metoder, dels observationsstudier på stedet, dels interviews, hvor brugerne fortæller om deres syn på stedet, hvordan de selv mener at de bruger det og hvad de selv siger om deres oplevelser. En mellemform, der mere sjældent benyttes, er at brugerne fører detaljerede dagbøger over deres gøremål og oplevelser.

I de teoretiske undersøgelser søges det forstået, hvordan relationerne kan være mellem rumlig struktur, brugen og oplevelse på det undersøgte sted. Det kan gøres i 'etaper': forholdet rum/brug, forholdet brug/oplevelse og forholdet rum/oplevelse. De teoretiske undersøgelser kan ikke blive mere kvalificerede end de empiriske studier giver grundlag for, men det er muligt at 'spinde videre' på det teoretiske felt på en eksplorativ måde og rejse nye hypoteser, som så evt. kan blive testet i senere forskning.

I projektet informationsbyen er gennemført en omfattende kortlægning af de rumlige strukturer med rumlige syntax metoder, men også med mere traditionelle metoder. Brugen af rummene er undersøgt med observationsstudier over en årrække, bl.a. er mennesker i rummene registeret på systematiske vandringer på sammenlagt over 800 km. Relationer mellem rum og brug undersøges bl.a. ved statistiske korrelationsanalyser. Oplevelsen af rum er vanskeligere at håndtere, da metodikken på dette område endnu ikke er særligt veludviklede i en urban kontekst (arkitektoniske facadeanalyser er primært udviklet for det enkelte bygningsværk), men en række forenkede faktorer inddrages som f.eks. antallet af arkitekter pr. 100 meter gade, andelen blandede vinduer i stueetagen, andelen gitre i stueetagen, m.m.

Trin 7

EMPIRISKE OG TEORETISKE KONKLUSIONER

Hvad kan vi lære af de empiriske cases? Opfyldte de mål, de selve havde sat? Hvis de gjorde det, men også hvis de ikke gjorde det: hvad kan relationerne være mellem rum, brug og oplevelse i de forskellige cases

Når målene blev nået / ikke nået, hvordan er så relationen til den specifikke kontekst casene har været underlagt? At rejse kontekst spørgsmålet igen til sidst er væsentligt for muligheden at kunne generalisere erfaringerne.

Teoretisk er det så på plads med refleksioner til sidst om hvilke ny viden vi fik af projektet og om projektet kunne have genereret mere/anderledes viden, hvis det var skruet anderledes sammen.

Konklusionerne kan passende ende med et overblik over hvordan den nye viden kan bruges, hvor mere viden stadig er tiltrængt, og hvilke nye spørgsmål, der rejser sig efter den gennemførte forskning.

Til sidst kan der evt. også peges hvordan case-områderne kan forbedres i virkeligheden for at komme nærmere 'målene, og det kan overvejes om den viden der er kommet ud af projektet er tilstrækkelig stærk til at det kan danne grundlag for generelle anbefalinger (guidelines).

Projektet informationsbyen er foreløbig nået frem tid, at de nye bydele fra 1980-erne og 1990-erne, der er planlagt med urbane målsætninger, kun er urbane i begrænset omfang. De rumlige strukturer er kompromiser mellem optimale bilsystemer og mere fodgængerorienterede systemer, der indeholder alt for mange bevægelseslinier, alt for korte linier og måske samtidig også for mange bilforhindringer. De offentlige rum bruges ret lidt og da fortrinsvis til meget formålsbestemte aktiviteter. Målet om funktionsblandning har også vist sig vanskeligt at virkeliggøre ud over på det aller mest basale hverdagsagtige niveau. Skalaen i urbaniteten er ofte blev for stor og oplevelsen for monoton. Det lader til at der er nogle væsentlige intensitetstrin i 'urbaniteten', som planlæggere og arkitekter må være mere opmærksomme på end hidtil, hvis mål og realiseret virkelighed skal passe sammen.

Med ovenstående skema kan man checke hvad man faktisk har lavet (mere eller mindre) og hvor hullerne er i forhold til det man gerne selv vil belyse. Skemaet kan forhåbentlig tjene til inspiration til at andre prøver at tegne deres egen forskningsproces. Det ovenstående skema passer ikke til al arkitektur- og planlægningsforskning, men det indeholder efter min mening nogle generelle aspekter i forhold til bymæssige 'case studies' og relaterede teoretiske spørgsmål.

Bo Grönlund
april 2003 og oktober 2003

